

VIRUS BLAGE LISAVOSTI PARADIŽNIKA

(tomato mild mottle virus - ToMMoV)

Status: Virus blage lisavosti paradižnika je virus iz rodu *Ipomovirus*. Uvrščen je v Prilogo II/A Uredbe 2019/2072/EU, ki vključuje rastlinske patogene za katere ni znano, da bi se pojavljali na ozemlju EU.

Gostiteljske rastline: Najpomembnejše gostiteljske rastline virusa so paradižnik (*Solanum lycopersicum*), tamarillo (drevesni paradižnik; *S. betaceum*) in jajčevci (*S. melongena*; v literaturi so različki tega virusa odkriti na jajčevcih pogosto poimenovani kot »eggplant mild leaf mottle virus«). Okuži lahko tudi različne plevelne vrste.

Geografska razširjenost: Prvič je bil ToMMoV odkrit v Jemnu leta 1990. S pregledom večjega števila vzorcev paradižnika v letu 1994 so ugotovili, da je ToMMoV prevladujoč in najbolj razširjen virus na paradižniku v Etiopiji. Leta 2009 so ToMMoV odkrili tudi na rastlinah tamarilla v Keniji. Okužbe s tem virusom so bile prvič na jajčevcih odkrite leta 2003 v Izraelu, kasneje tudi v Iraku in Indiji.

Znamenja okužb: Okužene rastline paradižnika lahko zaostajajo v rasti, na listih pa se lahko pojavijo lise. V primeru sočasne okužbe z virusom Y krompirja (potato virus Y – PVY) so bila bolezenska znamenja izrazitejša.

Bolezenska znamenja na tamarillo okuženem s ToMMoV in PVY so vključevala mozaik, lisavost in deformacije listov.

Okuženi jajčevci so imeli lisaste liste in deformirane plodove. Na površini nekaterih plodov so opazili tudi mehurje, na listih pa mozaik, mehurje ter vihanje listnih robov.

Znamenja okužb so odvisna od sorte paradižnika/jajčevca in rastnih pogojev.

Za nedvoumno potrditev morebitne prisotnosti virusa je nujna laboratorijska analiza.

Gospodarska škoda: Plodovi okuženih jajčevcev so lahko močno deformirani in kot takšni neprimerni za prodajo. V Iraku so na nekaterih poljih jajčevcev zabeležili tudi do 80% okuženost, v Izraelu pa tudi popolne izgube pridelka.

Poti prenosa: ToMMoV lahko v nasad vnesemo z okuženimi sadikami (s semeni se ne prenaša). Znotraj nasada ToMMoV učinkovito raznaša tobakov ščitkar (*Bemisia tabaci*), ki je pri nas prisoten in prenaša različne rastlinske viruse. V primeru sočasne okužbe s potyvirusi, se lahko znotraj nasada ToMMoV raznese tudi z listnimi ušmi. Prenos virusa s sokom okuženih rastlin pa je malo verjeten.

Fitosanitarni ukrepi: Potrebni so preventivni ukrepi, kot na primer uporaba preverjeno zdravega sadilnega materiala in omejevanje prenašalca tobakovega ščitkarja.

Če sumite na okužbo, takoj obvestite strokovnjake javne službe zdravstvenega varstva rastlin na lokalnem kmetijsko gozdarskem zavodu ali inštitutu ali fitosanitarnega inšpektorja Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (pri pridelavi rastlin za saditev).

Več informacij in kontakti:

- Javna služba zdravstvenega varstva rastlin:
<https://www.gov.si teme/javna-sluzba-zdravstvenega-varstva-rastlin/>
- Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin:
<https://www.gov.si/drzavni-organi/organi-v-sestavi/uprava-za-varno-hrano-veterinarstvo-in-varstvo-rastlin/o-upravi/inspekcija-za/>
- Nacionalni inštitut za biologijo:
<http://www.nib.si/zaznavanje-mikroorganizmov-rastlinskih-patogenov>

Pomembnejši vir:
EPPO (2024) *Ipomovirus lycopersici*. EPPO datasheets on pests recommended for regulation. Pridobljeno dne 3.7.2024 s spletne strani:
<https://gd.eppo.int>

Besedilo pripravila:
Nataša Mehle, Nacionalni inštitut za biologij